

Altfel, despre o confuzie cu vechi stagii de serviciu în științele sociale

Ștefan Buzărnescu

Ca profesor de carieră (în sensul că am venit în învățământ prin "repartiție", înainte de 1989, și am rămas tot Acolo și după data cu pricina), am trăit întotdeauna în sfera cărților, în particular a celor pe tematică socială, iar lucrările de sociologie au constituit prioritățile mele de grad zero. Cum de peste douăzeci de ani predau doctrine sociologice comparate și am un motiv în plus să achiziționez, în regim de urgență, cărți pe această tematică, mi-am „adjudecat” și o recentă traducere din Bernard Lahire, „Omul plural. Către o sociologie psihologică”, lucrare care m-a intrigat, puțin, chiar din titlu, încă, de la prima lectură, deoarece m-am simțit agresat în convingerile mele epistemologice. Eu eram ferm convins, din studenție, că obiectul de studiu al sociologiei, respectiv al psihologiei a fost clarificat. Și atunci, cum vine asta: sociologia psihologică?! În consecință, am lăsat dubitațiile mele carteziene la incubat, punând totul pe seama defazajului istoric al achizițiilor mele, în raport cu evoluția științelor sociale până în cel mai imediat prezent.

Lucrurile ar fi putut rămâne la acest stadiu, dacă nu aș fi fost în situația de a participa (ca membru în comisie) la evaluarea unor studenți, din primul an de studiu, cărora li se predase sociopsihologie un singur semestru, disciplina aceasta fiind opțională la o altă facultate decât cea de Sociologie. Întrebându-i pe fiecare (spre nemulțumirea colegului, explicabilă, desigur) dacă pot să definească obiectul de studiu al sociologiei, respectiv al psihologiei, am constatat că erau nu numai surprinși, ci (și) contrariați pentru faptul că eu întreb așa ceva, din moment ce ei au citit că psihosociologia este un singur obiect de studiu!

Iată efectele perverse ale unei confuzii cu vechi state de serviciu în științele sociale! mi-am zis, amintindu-mi de interminabilele contradicții dintre unii dintre foștii mei profesori. Despre ce este vorba? Simplu: când eram student, unii profesori care puteau să călătorească în occident mai aduceau cărți în limba franceză în care se pleda pentru psihosociologie ca reacție față de perspectiva comptistă (pozitivistă), care expulzase psihologia ca obiect de studiu al socialului, iar alții se focalizau pe nuanțele granițelor epistemologice ale sociologiei și psihologiei ca științe sociale complementare. Atenție (ne precizau aceștia din urmă): ca să gândim în paradigmă psihosociologică, trebuie, mai întâi, să ne fie foarte clare obiectele de studiu ale psihologiei, respectiv sociologiei, precum și metodologiile lor de cercetare. Numai după acest stadiu avem calificarea de a face și comparații, dar și de a explora hermeneutica metodologică a complementarităților...

Recitind cartea citată mai sus (care vine tot din sociologia francofonă) mi-am pus întrebarea dacă mai pot fi actuale achizițiile mele, mai ales ca profesor care am obligația de a forma sociologi pentru secolul al XXI-lea ...

Autorul pleacă de la obiectivul de a - redefini socialul în vederea inventării mijloacelor (conceptuale și metodologice) de a-l surprinde la o altă scară, aceea a individului -, pe motiv că „nu pot exista obiecte mai socio-logice, mai antro-po-logice sau mai istorice în aria societății, esențialul rezidă în modul științific de tratare a subiectului”.

Pe fond, personal nu am nici o obiecție majoră; totuși, există granițe epistemologice legitimate de întreaga istorie a științei pe care, din teribilism și dorința de afirmare cu orice preț, le poți eluda; nu înseamnă că ele nu mai există!

Sub raportul ariei epistemologice, cele două științe sociale au un statut foarte bine definit: *psihologia* studiază *individul ca producător de sine*, din perspectiva deschiderilor sale alocentrice, respectiv omul ca producător de context relațional interpersonal, în timp ce *sociologia* studiază *omul în ipostază comunitară*, adică individul în calitate sa de producător de social (de structuri organizaționale, de contexte manageriale, inovații sociale, modele de comportament etc). Ca știință cu finalități nemijlocit pragmatice, sociologia se focalizează asupra

disfuncționalităților în perspectiva explorării practice, prin cercetări empirice, de teren, a cauzelor care determină respectivele disfuncționalități. O sinteză a cauzelor, contextelor și variabilelor care generează disfuncționalitățile investigate se finalizează cu o diagnoză a segmentului social, ce urmează a fi optimizat funcțional. Diagnoza conține, de obicei, alternative posibile de decizie pe care actorii eșalonului decizional urmează a le analiza, în scopul luării deciziilor aferente prerogativelor de status rol. Diagnoza sociologică are, deci, rol hotărâtor în fundamentarea deciziilor prin consilierea calificată a factorilor decidenți. În acest context, sociologia este un aliat indispensabil al gestionării eficiente a complexității structurale proprii civilizației tehnologice. Sociologia conferă, deci, legitimitate intervenției în timp real, pentru ecranarea cauzelor care determină efecte negative, în perspectiva eradicării surselor de devianță socială sau de patologie individuală.

Dacă sociologia se focalizează, cu predilecție, asupra elementelor de patologie socială, asistența socială își rezervă în exclusivitate arealul de competență asupra corijării traseelor de patologie individuală: asistarea omului cu trebuințe speciale.

Pe aceste coordonate, este evident că schemele de acțiune (individuală și socială) încorporează și parametri psihologici, și sociologici, antropologici, etici, confesionali ș.a.m.d), dar de aici nu rezultă că am avea dreptul să ștergem diferențele acestui [om plural] după cum se exprimă autorul.

Dacă acceptăm să societatea se află într-o permanentă reconfigurare structurală generată de dezvoltarea sa inerentă, atunci devine obligatoriu să acceptăm și consecințele în planul teoriilor și paradigmelor sociale: cadrele conceptuale presupun o permanentă resemantizare, inovațiile conceptuale și creațiile conceptuale sunt binevenite ca factori de progres, iar înnoirea perspectivelor metodologice se reconfigurează cumulativ prin preluarea selectivă a tuturor secvențelor procedurale care s-au dovedit a fi valori de patrimoniu.

În consecință, ca imagine epistemică a unei societăți aflate în permanentă evoluție, sociologia este o știință în permanentă reconfigurare, iar doctrinele sale nu pot fi decât ipostaze complementare de surpindere, progresivă, a complexității socialului.

Cât privește sociopsihologia, este binevenită numai după ce ne-am asumat, în prealabil, paradigma sociologică, respectiv psihologică de a accesa *universalitatea condiției umane în cele două ipostaze* ale sale: individul, ca parte componentă a unui **noi** și individul, ca **eu-personalitate**.

Bernard Lahire: **Omul plural. Către o sociologie psihologică**, Editura Polirom, Iași, 2000 (traducere de Elisabeta Stănciulescu).

Prof. univ. dr. Ștefan Buzărnescu

Universitatea de Vest din Timișoara.